

Тернавська В. М.

Академія муніципального управління, доцент кафедри цивільних та адміністративно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук

КАТЕГОРІЯ «ПРАВОВЕ ЖИТТЯ» (ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ)

Правове життя – нова категорія в системі теорії права, введена в обіг російськими правознавцями. Потреба введення в юридичну науку нової категорії обґрунтовується тим, що вона більш ширша ніж категорія права система, а тому здатна охопити всю сукупність правових явищ і процесів в якості певної системно організованої цілісності, претендуючи, таким чином, на статус наукової абстракції, що відображає об'єкт правознавства в цілому (Малько А. В., Михайлов А. Е., Невважай И. Д. Методологические основы исследования правовой жизни общества // Правовая политика и правовая жизнь. – 2002. – № 3 – С. 9-10). В українській юридичній науці ще не вироблено конкретного підходу до даної правової категорії, не склалося цілісного уявлення про сутність та ознаки правового життя, а тому феномен «правове життя суспільства» являє собою актуальну, але практично не досліджену на загальнотеоретичному рівні проблему.

За визначенням А. В. Малько «правове життя суспільства – це форма соціального життя, яка виражається переважно у правових актах і правовідносинах, що характеризує специфіку і рівень правового розвитку даного суспільства, відношення суб'єктів до права і ступінь задоволення їх інтересів» (Малько А. В. Категория «правовая жизнь»: проблемы становления // Государство и право. – 2001. – № 5. – С. 10).

Проблемою в становленні нової теоретичної категорії «правове життя» є розходження думок вчених щодо змісту даної категорії. На думку одних вчених, перевагою нової категорії є те, що вона включає всі явища правової реальності – нормативні і ненормативні, як то правомірну поведінку і правопорушення, правовий нігілізм, зловживання правом тощо, що дозволяє пізнати закони розвитку й еволюції правової реальності у часі, побачити дійсний рівень правової культури і правосвідомості суспільства, а також визначати основні принципи юридичної взаємодії особи і влади. Однак, на думку М.І. Матузова, в поняття «правове життя» не можна включати негативні явища, а лише правові, інакше це вже не буде правове життя (Матузов Н. И. Актуальные проблемы теории права. Саратов, 2003, с. 113). Не можна погодитися з таким підходом, оскільки, наприклад, інститут злочину є основним елементом системи кримінального права і велика сукупність правових заходів спрямована на протидію злочинності, тому злочинність та низка інших негативних явищ, не визначених безпосередньо як протиправні, але такі, що є шкідливими для інтересів суспільства і держави (зловживання правом, абсентеїзм, обхо-

дження податків тощо) – це також сегменти правового життя. Отже, правове життя – це саме сукупність всіх форм юридичного буття суспільства, а не система, як зазначив А.І. Демидов, а тому включає ненормативні фактори (Демидов А. И. Политико-правовая жизнь: ненормативный аспект // Правовая политика и правовая жизнь. – 2002. – № 3 – С. 19-20.).

Таким чином, методологічна цінність категорії «правове життя» вбачається як раз у тому, що це нове поняття здатне сприяти поглибленню наукового знання, вивченню тих аспектів і проблем функціонування і розвитку правової системи, які до сих пір залишалися не дослідженими, а тому це поняття ширше за поняття правової системи (Шундигов К. В. Понятие «правовая жизнь» методологические перспективы и проблемы // Правовая политика и правовая жизнь. – 2008. – № 1 – С. 29).

Належна організація правового життя суспільства потребує, на думку російської дослідниці А. П. Коробової, вироблення державою та іншими учасниками суспільних відносин правових ідей стратегічного характеру (Коробова А. П. Правовая политика: понятие, формы реализации, приоритеты в современной России. Автореф. дис. на соискание уч. ст. канд. юрид. наук. Саратов. 2000. С. 15), тобто потрібна концепція правової політики держави, де будуть чітко визначені пріоритети правового розвитку суспільства.

Правова політика і правове життя взаємообумовлюють соціальні явища. Правове життя є джерелом та сферою прояву правової політики. Правова політика, в свою чергу, містить в собі певну стратегію і тактику розвитку правового життя. Однак нинішня правова політика України у більшості проводиться у відриві від реально існуючих суспільних відносин, без врахування закономірностей розвитку правового життя українського суспільства, що унеможливорює реалізацію громадянами нашої країни повною мірою наданих їм прав та законних інтересів.

Таким чином, відбувається становлення нової теоретичної категорії в системі національного права, що вимагає ґрунтовних наукових розвідок, обумовлених правовими потребами нашого суспільства.

Іванченко О. М.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри теорії держави і права, кандидат юридичних наук*

КОЛІЗІЯ НОРМ В МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Одним із головних аспектів загальної проблеми співвідношення норм міжнародного та національного права є колізії норм міжнародного та норм національного права та шляхи попередження та вирішення таких колізій.